METSÄBIOTALOUDEN TIEDEPANEELI

Metsäbiotalouden tiedepaneelin asiantuntijalausunto

Asia: E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Aika: tiistai 9.4.2024 klo 10.00

Johdanto

Suomi korostaa, että 2040 ilmastotavoitteen toimenpanon mahdollistavan toimintaympäristön tulisi yhdessä EU:n vuoden 2030 jälkeisen ilmasto- ja energia-arkkitehtuurin kanssa muodostaa kokonaisuus, joka perustuu markkinatalouden mekanismien hyödyntämiselle sekä tehokkaalle ja ennakoitavalle sääntelylle. Tämä ohjaisi tekemään ilmastotavoitteiden edellyttämät investoinnit ja päästövähennykset kustannustehokkaasti.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli kannattaa tavoitetta kokonaisarkkitehtuurista ja investointien kustannustehokkaasta suuntaamista. Tavoitteen saavuttamiseksi tiedepaneeli katsoo tarpeelliseksi myös tuotantorakenteen uudistumisen tukemisen materiaalitehokkaammaksi ja arvonlisäintensiivisemmäksi tutkimus-, tuotekehittely- ja innovaatiopolitiikalla.

Ilmastotavoitteet pieni osa metsiä koskevista politiikkatoimista

Metsäbiotalouden tiedepaneeli tukee Suomen kantaa, jonka mukaan vuoden 2040 ilmastotavoitteen tulee kannustaa synergioihin ilmastoneutraaliuden, biologisen monimuotoisuuden ja muiden ympäristötavoitteiden välillä. Paneeli arvioi, että monet voimassa olevat ympäristötavoitteet ovat kuitenkin haitallisia nielujen ylläpitämisen ja kasvattamisen näkökulmasta niiden rajoittaessa metsänhoidon intensiteettiä ja esimerkiksi metsänjalostuksen keinovalikoimaa. Metsiin kohdistuvat yli 70 EU:n määrittelemää politiikkainstrumenttia luovat epävarmuutta metsien kasvun ja hiilensidonnan investoinneille mm. siksi että merkittävä osa metsäpinta-alasta voi päätyä lopulta omistajansa ulottumattomiin tai ennakoimaton politiikkojen soveltaminen vie merkittävän osan tuotosta. Paneeli suosittelee, että merkittävimmät politiikkatoimien ristiriidat tunnistetaan jäsenvaltioittain/kasvillisuusvyöhykkeittäin toimien vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli katsoo, että nielujen kasvattaminen ja EU:n 310 Mt nielutavoitteen saavuttaminen ovat haastavia. Keski- ja Etelä-Euroopassa nielut ovat kehittyneet vastoin tätä tavoitetta poikkeuksellisten sääolojen ja niitä seuranneiden bioottisten ja abioottisten tuhojen sekä tuhoissa kuolleiden puiden ja tuhoille alttiiden puiden ennaltaehkäisevän korjuun vuoksi. Puiden luontaisen kuolleisuuden voi

odottaa tulevina vuosikymmeninä lisääntyvän edelleen ilmastonmuutoksen takia. Myös energia- ja raaka-ainemarkkinoiden voimakas raaka-ainekysyntä vaikuttaa lyhyellä aikavälillä siten, että tavoitteista loitotaan. Koska näköpiirissä ei ole Euroopan laajuisia investointeja esimerkiksi metsäpinta-alan kasvattamiseen ja kasvun tehostamiseen, on ennakoitavissa, että nielutavoitteet eivät metsien osalta toteudu.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli ennakoi, että jo nykyisen metsien nielutason ja metsien hiilivarastojen turvaaminen edellyttävät uudenlaista ajattelua, jossa kiinnitetään erityistä huomiota metsien kykyyn edistää samanaikaisesti niille asetettuja erisuuntaisiakin tavoitteita. Tällöin korostuu metsien sopeutumiskyvyn ja resilienssin tarkastelu ja vahvistaminen sekä erityyppisten metsäbiotalouden toimenpiteiden kohdentaminen maisema- ja aluetasolla sekä kansallisesti optimaalisesti. On tärkeää tunnistaa EU:n eri alueiden mahdollinen hiilivaraston kantokyky ts. rajat, joiden jälkeen riskit laajamittaisiin metsätuhoihin ja hiilivarastojen menetykset alkavat kasvaa. Lisäksi on otettava huomioon se, että siirtyminen esimerkiksi lehtimetsien kasvattamiseen tai vaihtoehtoisiin hakkuutapoihin tuhoriskien alentamiseksi tullee alentamaan metsien kasvutasoja ja siten hiilensidontaa; toisaalta myös puulajivalintojen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen tulee arvioida ja kiinnittää huomiota monipuulajisuuden yhteishyödyt.

Metsien kasvihuonekaasuinventaariot yhdenmukaistettava ja BECCS sisällytettävä EU:n päästökauppaan

Paneeli katsoo, että nykyiset kasvihuonekaasuinventaariot maankäyttösektorilla eivät ole yhteismitallisia, eikä niiden tarkkuus mahdollista nieluyksiöiden kauppaa (virhemarginaalit kymmeniä, jopa satoja prosentteja). Lisäksi vain kolmannes jäsenmaista raportoi muutokset maaperän hiilivarastossa. Äskettäin käynnistettyjen Horisontti Eurooppa -hankkeiden tuottamat tulokset on vietävä mahdollisimman nopeasti käytäntöön inventaarioiden virhemarginaalien kaventamiseksi.

Bioenergian tuotantoon yhdistetty hiilen talteenotto ja varastointi (Bio-Energy with Carbon Capture and Storage BECCS) rinnastuu luontevimmin päästövähennyksiin, sillä sen avulla voidaan vähentää päästöjä, eikä poistaa ilmakehästä hiiltä, kuten metsien hiilensidonnalla. Siksi se on luontevaa kytkeä osaksi jo vakiintunutta EU:n päästökauppamekanismia. Tämä tukee alan teknologiakehitystä ja investointeja, sillä se vähentää investointeihin liittyvää riskiä, kun päästöoikeuksien hinnat, ts. CCS-teknologialla piipun päästä talteen otetun hiilen hinta, on ennustettavissa. Metsäteollisuus ja suuret yhdyskuntien CHP-laitokset ovat Suomessa luontevia kohteita BECCS- ja myös BECCU-investoinneille. Jotta hiilen talteenotto ja talteen otetusta hiilestä valmistettavat poltto- ja raaka-aineet ovat mahdollisia, on varmistettava uusiutuvan sähköntuotannon kapasiteetin kasvu ja siihen pohjaavan vetyteknologian kehittäminen.

Lausunnon tiivistelmä

Metsäbiotalouden tiedepaneelin ydinviestit ovat:

- Metsänielujen merkitys EU:n ilmastopolitiikassa on arvioitava uudelleen perustuen uusimpaan tutkimustietoon.
- Metsäteollisuuden ja energiantuotannon vaikutukset ja muut metsiin kohdistuvat politiikkatavoitteet on otettava huomioon nielutavoitteita asetettaessa.
- Metsien elinvoiman ylläpito korostuu tulevina vuosikymmeninä tuhoriskien kasvaessa.
- EU-maissa sovellettavat maankäyttösektorin kasvihuonekaasuinventaariot on yhdenmukaistettava.
- EU:n metsiä koskevien politiikkatoimien ristiriidat tulee tunnistaa toimien vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi.
- Bioenergian tuotantoon yhdistetty hiilen talteenotto ja varastointi tulee kytkeä osaksi jo vakiintunutta EU:n päästökauppamekanismia, ja uusiutuvan sähköntuotannon kapasiteetin kasvu ja siihen pohjaavan vetyteknologian kehittäminen on varmistettava talteen otetun hiilen polttoainekäytön mahdollistamiseksi.
- Tuotantorakenteen uudistumista materiaalitehokkaammaksi ja arvonlisäintensiivisemmäksi on tuettava tutkimus-, tuotekehittely- ja innovaatiopolitiikalla, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisemman ilmasto- ja energia-arkkitehtuurin luomisen ilmastotavoitteiden toteuttamiseksi.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: Jari Vauhkonen, Antti Asikainen, Riikka Paloniemi, Esa Vakkilainen

Liitteet:

Tiedoksi: